

Тема 17 Онтологія в медицині. Медичні міфи.

- 1. Специфіка медичного міфу та особливості його функціонування в сучасному суспільстві.**
- 2. Медичний міф як засіб соціально-поведінкового програмування.**

Сучасна людина живе у міфі,

її „життєвий світ” сповнений міфами: політичними, економічними, ідеологічними, **медичними**.

Наявність різноманітних міфів сьогодні не піддається сумніву та вважається невід’ємною складовою функціонування суспільства.

Особистість в умовах **дефіциту інформації**, в кризових ситуаціях, в період природних та соціальних катаклізмів, філософських криз, а також під час **індивідуальних та психологічних потрясінь** проявляє загострений інтерес до міфу.

Вона сприймає такі сюжети, які роблять навколишній світ безпечним, зрозумілим та передбачуваним.

Людина вже досягла піку своєї величі:

- вона оперує високими технологіями, підкорила собі природу та користується усіма її благами, але всі ці досягнення не можуть **самі по собі „вилікувати”** людину, „зробити” її здоровою та забезпечити безсмертя. Якщо раніше безсмертя роду не піддавалось сумніву, то сьогодні під питання поставлене родове безсмертя людини.

У чому полягає роль і місце медичного міфу в сучасному суспільстві

- **завдання:**
- з'ясувати сутність медичного міфу, його ознаки, особливості та функції, встановити його відмінність від інших міфів;
- виокремити маніпулятивну функцію медичного міфу та з'ясувати роль засобів масової інформації у поширенні міфів;
- розкрити процес виникнення медичного міфу та його особливостей як міфотворення та міфотворчості, проаналізувати застосування певних прийомів та технологій у процесі міфотворчості.

Розглядаючи феномен медичного міфу, необхідно звернутися до сучасних інтерпретацій міфу, які з різних точок зору пояснюють його.

- Оскільки міфи є явищем суспільного життя, що супроводжує людство протягом всієї історії, цей феномен розглядали більшість філософів, починаючи від Платона, які намагалися зрозуміти його сутність, витоки, різновиди, суспільну роль. **Платон** покладає великі надії на соціальну функцію міфу, спираючись на дві обставини. По-перше, на те, що міф виражає правдоподібність, і інколи доводиться вірити у міф, не вимагаючи більшого. По-друге, Платон вважав, що міф можливо втілити у соціальному житті, тобто міф обов'язково буде втілений у майбутньому.

„Антропологічна” школа

- (Е.Тайлор, Е. Ленг, Г. Спенсер) склалась в Англії і була результатом перших наукових кроків порівняльної етнографії. Так, виникнення міфів і релігії Тайлор пов'язував з анімізмом, тобто з уявленням про душу первісних людей, які виникли в результаті раціонального осмислення смерті, хвороб, сновидінь. Головною функцією міфу, на думку всіх вищезазначених науковців, є **пояснювальна функція.**

Функціональна школа

- Англійський етнограф польського походження Б. Маліновський, який започаткував функціональну школу в етнографії, вважав, що міф кодифікує мислення, зміцнює мораль, пропонує певні правила поведінки і санкціонує обряди, раціоналізує і виправдовує соціальні установи. Міф – це не просто оповідь чи історія, що має алегоричне і символічне значення, міф переживається архаїчною свідомістю як певна дійсність, що впливає на світ і людину.

Символічну теорію міфу

- розробив німецький філософ Е. Кассінер, який розглядав міфологію поряд з мовою та мистецтвом як автономну символічну форму культури, яка володіє особливим способом символічної об'єктивації чуттєвих даних. Міф постає як замкнута символічна система, об'єднана характером функціонування та способом моделювання оточуючого світу. Символізм міфу заключається у тому, що конкретно-чуттєве можна узагальнювати лише перетворюючи його на знак, символ. Міфологічна свідомість нагадує код, для якого необхідно знайти ключ. Специфіку міфологічної свідомості Кассінер вбачає в поєднанні реального та ідеального, речі та образу, предмета та властивості. Весь всесвіт побудований за єдиною моделлю, де „сакральне” протистоїть „буденному”, від цього залежать міфологічні уявлення про простір, час та силу.

Психоаналіз

- К. Юнг вважав, що міф є виразом колективного несвідомого, що успадковане людиною з первісних часів. Значення міфу пов'язане з певними міфологічними темами, які він назвав „архетипами”. „Архетип” – деяка формальна схема, праобраз, яка у символічній формі відображає культурний досвід людського роду. Міф, за Юнгом, є однією з форм вираження психічної реальності архетипів колективного несвідомого. Міфотворчість є непереривним процесом, який властивий людині у всі часи.

Отже, життя людини сповнене міфами,

- вони є невід'ємною частиною її буття. Для того щоб з'ясувати який вплив здійснюють медичні міфи на сучасну людину, нам, перш за все, необхідно розкрити сутність, особливості та функції, які вони виконують. Відповідь на це питання дає можливість визначити не тільки **негативне**, але й **позитивне** значення міфу, як способу виживання у сучасному світі.

Медичний міф

- є проявом синтезу міфологічної, наукової та індивідуальної свідомості. З одного боку, міф протистоїть науці, а з іншого, проникаючи в її царину, він надає іншого змісту, тим формам, які були теоретично доведені вченими. Індивідуальна свідомість представляє собою духовний світ кожної особистості, її уявлення про себе, свої тіло, про своє здоров'я. На ці уявлення великий вплив має міфологічна свідомість, завдяки чому і виникають медичні міфи.

Медичний міф

- – це емоційно-забарвлена чуттєва уява про тіло, здоров'я та хворобу яке в значній мірі замінює та витісняє реальне уявлення про них.

Ж.Ліповецькі

- у своїй роботі „Ера пустоти” вважає, що сучасна людина живе у еру псі. В цих умовах соціальні цінності та ідеали йдуть на спад, людина „прагне лише зберегти та знайти своє власне „Я” (...) вона одержима своїм тілом” [19, С.68]. В зв’язку з інтересом до свого тіла та душі людина звертається до психоаналізу, йоги, східної філософії. Ми можемо стверджувати, що людина також починає користуватися медичними міфами , які заповнюють пустоти в її уявленнях.

Врачи развеяли главные мифы:

- 1. Если ребенок до 3-х лет попробует арахис, то у него появится на него аллергия. Нет ни одного аргумента, который мог бы как-то подтвердить данную теорию. Аллергическая реакция может возникнуть у любого человека вне зависимости от возраста, в котором он попробовал продукт.
- Детям нельзя есть орехи в целом виде только потому, что им трудно их переварить, поэтому давать их следует в измельченном виде.
- 2. Когда разрывается мениск в колене, то только хирургическое вмешательство может спасти от болевых ощущений.
- Медики знают, что методы физиотерапии со временем дают хороший стабильный результат, поэтому операция не является обязательной.
- 3. Гормональная терапия на основе тестостерона помогает мужчинам восстановить или же сохранить память.
- Ранее это было признано фактом, однако современные медицинские исследования показали несостоятельность данной методики.
- 4. Известные БАДы очень хороши для здоровья. На самом деле, в лучшем случае срабатывает самовнушение, поскольку это не лекарственные препараты, а добавки с неизвестным составом.
- В большинстве случаев "успешность" продукта является лишь результатом грамотного маркетинга. Порой в таких средствах состав неизвестен, поскольку является коммерческой тайной.
- Лучше не рисковать и не подвергать свое здоровье угрозе.
- 5. Омега-3 защищает от болезней сердца. Многие специалисты убеждены в правдивости этого утверждения, однако научный эксперимент не смог выявить взаимосвязи, которая смогла бы подтвердить этот факт.
- Ученые пригласили для участия в исследовании более 12 000 человек и так и не доказали влияние омега-3 на снижение риска сердечно-сосудистых заболеваний.
- 6. Если девочки будут играть с куклами, напоминающими маленьких детей, то они не станут жертвами ранней беременности.
- <https://www.belnovosti.by/krasota-i-zdorove/vrachi-razveyali-glavnye-medicinskie-mify>

Необхідно розрізняти фармацевтичні та медичні міфи.

- Таке розмежування проводиться на основі визначення понять фармакологія та медицина. Фармакологія – медико-біологічна наука про лікарські засоби та їх дію на організм. Медицина – наука, яка досліджує нормальні та паталогічні процеси, які відбуваються в організмі людини, різноманітні захворювання та процеси з укріплення **та збереження організму людини. Таким, чином, фармакологічні** міфи – це уявлення про лікарські засоби та їх дію на організм людини, які суперечать існуючим, а **медичні**, як ми вже зазначали, - це уявлення про організм та здоров'я людини, які витісняють реальні уявлення про них.

Основними характеристиками сучасного міфу

- є вербальне оформлення, раціональне підґрунтя, всезагальність, гетерогенність, парадигмальність стосовно всіх форм поведінки та діяльності, відносна короткотривалість, він має персоніфікований та маніпулятивний характер, опору на архетип (стереотип мислення), підтримку вірою, ритуалами та символами.

Міф

- є не рефлексивним, тому що з самого початку несумісний з раціонально-критичним підходом до будь-якого явища, віддаючи перевагу **емоційному** змісту та суб'єктивному переконанню. Він за своєю природою є ірраціональним феноменом, але медичний міф здатний **поєднувати свідоме і несвідоме**, реальне і ідеальне, раціональне та ірраціональне.

Дуже часто медичні міфи стають
„реальністю”,

коли вже існуючі медичні уявлення можуть
кардинально вплинути на подальший
розвиток хвороби або навіть
„спровокувати” нові хвороби.

Два шляхи такого впливу

- **По-перше**, уявлення лікаря про симптоми впливає на те як він *розпитує* пацієнта; ці питання самі по собі окреслюють „семантичне поле”, в яке і вписуються скарги пацієнта. Відповідаючи, пацієнт вибирає серед тих формулювань, які пропонує лікар. **По-друге**, сьогодні пацієнти заздалегідь знайомляться з симптомами хвороб, а знання пацієнта не можуть *не вплинути* на характер його скарг.

Справа в тому,

- що усередині складних і заплутаних відносин душі й тіла існують «механізми», завдяки яким це знання про симптоми хвороби може не тільки задавати «формат» для скарг, але й породжувати інші, об'єктивно реєструючи СИМПТОМИ.

Помилкою було б

- прямолінійно вважати, що соматичні симптоми виникають внаслідок тілесних захворювань, а психопатологічні симптоми - під впливом психологічних факторів. В основі психічних порушень нерідко лежать соматичні захворювання, наприклад порушення мозкового кровообігу, пухлини мозку, важкі отруєння. Але, з іншого боку, тілесні симптоми можуть бути проявами психічних розладів.

Саме на цей останній процес «перетворення» психічного в тілесне (так звана соматизація) варто звернути особливу увагу.

- Дійсно, коли вплив на психіку медичної інформації обмежується появою тільки психічних («суб'єктивних») симптомів-скарг, це одне, але коли медична інформація за допомогою глибокого впливу на психіку людини приводить до розвитку в нього порушень у тілесній сфері - це вже зовсім інше

Міфологічна свідомість

- стає найбільш відкритою і здатною до сприйняття в **ситуації кризи**. Відомий дослідник міфів Е. Кассірер твердив, що міф з'являється тоді, коли людина стикається із завданням, яке неможливо виконати звичними раціональними засобами і способами. [14] Коли людина виявляє якісь симптоми хвороби або опиняється в ситуації, коли ліки не допомагають їй, вона починає „користуватися” міфами як головними ліками. Деколи навпаки вже оперуючи медичними міфами, людина використовує їх як спосіб лікування, виживання.

Наприклад,

- виявивши проблеми з зубами, людина обов'язково починає приймати кальцій, хоча наукою доведено, що приймаючи кальцій людина укріплює лише свої кістки та нігті, а для укріплення зубів необхідно наносити кальцій на самі зуби. Але міф, що треба вживати кальцій, спрацьовує.

Медичний міф може проявлятися на різних рівнях – на теоретичному та емпіричному.

- Якщо міф на **теоретичному** рівні має наукоподібну форму, підлаштовується під наукові терміни і поняття, стає нібито виправданим і доведеним, то на **емпіричному** рівні міф повністю демонструє свою природу і специфіку, реалізує свою силу, тому що, спираючись на емоції, почуття, вірування, використовує елементи містики, релігійних переконань, побутових і традиційних стереотипів, асоціацій. Міфи на теоретичному рівні не лише приймаються на віру пацієнтами, але й часто використовуються лікарями, тому що вони на перший погляд досить правдоподібні та мають хитке раціональне підґрунтя.

Медичні міфи можна розділити на дві групи:

- перша група міфів створюється **самими лікарями** та за допомогою них ці міфи стають масовими; друга група – міфи, які виникають **поза сферою медицини**, вони привносяться ззовні, але також можуть використовуватися лікарями. Перша група на відміну від другої більш теоретично обґрунтована та менш критично сприймається масами, адже вони створюються професіоналами.

Саме поняття
медицини має
міфологізовані
корені.

- Вже її поява мала міфологічне підґрунтя і хвороба, одне з найголовніших понять медицини, також має безліч своїх міфів.

Проблема інтерпретації хвороби

- в сучасній парадигмі має свої труднощі, що пов'язані з пануванням методологічної установки об'єктивного методу, який намагається звести всю реальність до причинно-наслідкових співвідношень. Та поза цим залишається факт особливого семіотичного ряду: означається те, що в принципі йому не підвладне. – хвороба як вторинне значення, формування якого пов'язане з засвоєнням існуючих в культур поглядів на хворобу, і яке впливає на її внутрішню картину.

Відбувається те, про що говорить М. Хайдегер

- в своїй екзистенційній аналітиці буття, коли лікар лікує не хворого, а хворобу, враховуючи лише ті симптоми, що відповідають певному набору значень. Це накладається на картину уявлень про хворобу, які існують в суспільстві і функціонують як міфічні утворення.

Виходячи з цього, можемо стверджувати,

- що згідно з семіотичним підходом відношення між хворобою і уявленням про неї є відношенням між **означуваним** і **означаючим**, при якому означаюче перетворюється на знак, але це перетворення відбувається лише в семіотичній сфері, з фізичної сторони, з точки зору буття тілесності нічого не відбувається.

Бартівська схема інтерпретації внутрішньої картини хвороби

- і тих чинників, що призводять до неї, де тілесні відчуття є знаком хвороби. Суттєвим є той факт, що вторинне означення не байдуже для власного відчуття хвороби, на якому воно паразитує. Перетворившись на симптом відчуття хвороби, підпорядковуючись іншим законам, воно стає означаючим в міфі. Не маючи власного буття в часі, означає лише концепт хвороби, який в різних культурах і епохах змінюється, так як кожна з них має власні уявлення про дану хворобу. Як симптом хвороби, заповнений конкретними переживаннями і відчуттями, це – чуттєва реальність зі своєю самоцінністю і змістом, а як означуване воно потрапляє в область міфологічного і перетворюється в паразитарну форму. Все багатство конкретного (переживання хвороби) відсувається на задній план, підпорядковуючи власну значимість, годує собою міф. В свою чергу, міф хвороби деформує природну сторону буття тілесності, відчужуючи її.

Тілесні відчуття,

- що стали симптомами хвороби, ми сприймаємо за природну даність і, таким чином, переходимо в область міфологічного, міф виступає в масці реальності, хоча при дотику зникає як реальність.

Сучасний міф

- може бути не лише масовим, а й індивідуальним. Більш того, сучасний міф (на відміну від традиційного архаїчного) стикається зі свободою індивідуальної свідомості, але може його приймати або відкидати. В достатньо активній міфологічній індивідуальній свідомості міф може виникати і функціонувати раніше, ніж він здатний стати колективним. Коли міф стає **колективним** він стає більш популярним та завдяки розповсюдженню продовжує своє життя. В **індивідуальній свідомості** можуть функціонувати міфи зовсім іншого характеру. Індивідуальний міф притаманний свідомості кожної окремої людини, це певне міфологічне бачення особистістю свого способу життя, здоров'я та уявлення про окремі хвороби. Якщо **масові медичні міфи** є спільними для певної сукупності людей, мають однаковий механізм виникнення і функціонування, то індивідуальний міф є суто особистісним, притаманним лише свідомості конкретної людини.

Сучасний медичний міф

- може бути **цілеспрямованим**, призначеним для того, щоб людина купила той чи інший препарат, виконувала ті чи інші дії, тобто створювати фіктивну, ілюзорну реальність, з якою доводиться рахуватися, а значить відходити від реальності. Тому в міфології нашого часу поєднується свідоме і несвідоме, реальне і ідеальне, раціональне і ірраціональне. Раціональний початок міфу звичайно пов'язаний з обміркованим задумом, ірраціональний – з несвідомим сприйняттям і поширенням міфу.

Медичні міфи

- постійно еволюціонують, набувають специфічних рис: наукова свідомість поєднує з містикою, відбувається міфологізація уявлень людини про хворобу, розвивається сама медицина, надаючи нове підґрунтя для міфотворчості, в результаті чого з'являються нові міфи (наприклад, **нігті та волосся ростуть і після смерті людини, мобільні телефони шкідливі для здоров'я**).

Медичний міф виконує такі функції:

- **роз'яснювальну.** Медичний міф певним специфічним чином роз'яснює якусь ситуацію або явище (наприклад, чому не можна читати у темряві), він ніби заповнює білі плями, що залишились без пояснення;
- **інтегративну.** Міф здатний об'єднувати людей, він збирає навколо себе своїх прихильників та завдяки цьому поширюється серед мас;
- **терапевтична.** Міф допомагає людині „вилікувати” себе, піклуватися про свої тіло, надає їй надію на краще, знімає напругу.
- **маніпулятивна.** Міф – сильний засіб навіювання, „зброя” здатна об'єднувати і направляти людей. Медичні міфи несвідомо керують нами та оберігають нас від окремих дій, або навпаки змушують виконувати саме ці положення, а не інші. Ця одна з найважливіших функцій міфу буде розглянута детальніше у третьому підрозділі.

Розглядаючи медичний міф як засіб маніпулювання,

- необхідно з'ясувати сутність останнього. Перші згадки про маніпуляції зустрічаються у Платона, він відносив їх до „доброї неправди”, „доброчесної омани”, які необхідні правителю для перемоги над ворогом. Використання маніпуляцій передбачалось для битви з зовнішнім ворогом, але ніяк не з власним народом. Подібної точки зору дотримувався Н. Макіавеллі, який розробив маніпулятивні поради, які неодмінно мають привести до перемоги над ворогом та процвітання держави.

Основні концепції маніпулятивних технологій

- були створені буржуазними революціями, детально розроблені на початку ХХ ст. Цьому сприяв розвиток ринкових відносин , наслідком яких стала „мозаїчна культура”. Людина цієї культури, орієнтована на відношення „людина людині - товар”, легко піддається маніпуляції.
- Узагальнюючи ці підходи і визначення, можна дати наступне власне психологічне визначення поняття „маніпуляція”: це вид психологічного впливу, який використовується для досягнення одностороннього виграшу за допомогою прихованого спонукання іншого до здійснення певних дій, що не збігаються з його бажаннями.

С. Кара-Мурза в своїй роботі „Маніпуляція свідомістю” виділяє головні, родові ознаки маніпуляції.

- По-перше, це вид духовного, психологічного впливу. „Мішенню дій маніпулятора сьогодні є дух, психічні структури людської особистості” . Другою родовою ознакою є прихований вплив на свідомість або підсвідомість людини, причому вдалою вважається саме непомічена маніпуляція. У якості третьої родової ознаки маніпуляції, С. Кара-Мурза, виділяє високопрофесійний вплив на споживача. Сьогодні, необхідні психологічні знання та технічні навички стають запорукою успіху.

Актуалізація міфу

може відбутися тільки у разі, коли дії міфотворчості відповідають ряду принципів.

По-перше, міф має бути пов'язаний з медичними дослідженнями.

Людина повірить в міф скоріше, якщо у ньому будуть посилання до наукових досягнення, будуть згадані рекомендації лікарів.

По-друге, міф застосовується для окремих груп людей, у яких є потреба повірити та користуватися саме цим міфом. Він роз'яснює саме ті питання, які турбують людину.

По-третє, міф повинен мати якість тотальності. Ставити собі завдання використовувати міфологічні погляди для вирішення локальної проблеми – даремна справа. Треба поставити задачу розробки єдиного міфу, що може замінити потік міфологічних уривків, що ефективно використовуються у рекламній продукції, але які швидко набридають і перестають впливати на поведінку та рішення людей.

Третій – це безпосередня дія та поширення міфу в процесі комунікації. Саме на цьому етапі починає працювати маніпулятивна функція медичного міфу.

Можна виокремити найбільш типові міфи, що закладені і функціонують у свідомості громадян України, за допомогою яких відбувається активне маніпулювання масами.

- Перший міф – вітамін С є профілактичним засобом простуди та захищає нас від кашлю, нежиті. Австрійські вчені у співпраці з колегами з Фінляндії проштудіював 55 наукових робіт. В результаті вони дослідили, що пацієнти, які щодня приймали 2 г препарату (в 33 раз перевищує добову норму) хворіли так само, як і пацієнти, які приймали таблетки-пустушки. В свою чергу вчені зазначили, що якщо приймати препарат людина виліковується швидше [30].
- Цей досить розповсюджений міф є гарним маніпулятором. В періоди загострення простуд люди скуповують у аптеках вітамін С. Так наприклад одні тільки британці витрачають на цей препарат 350 млн. фунтів стерлінгів в рік. А рекламуючи протизастудні препарати обов'язково зазначають „Містить вітамін С”, що сприяє збільшенню продаж.

Другий міф –

щеплення від грипу є причиною грипу. Доведено, що це міф. Вакцина сама по собі не містить ніяких живих бактерій і розвиток хвороби в результаті вакцинації неможливий. Міф цей з'являється тому, що вакцинація частіше всього робиться восени, коли віруси вже „гуляють” в громадських місцях, і можливо підхопити один із них саме перед тим як зробити щеплення [23].

Цей міф поширений саме серед тих людей, які захворіли після щеплення. А розповсюджують цей міф у маси заради „благої” ідеї – застерегти людей не робити таке „марне” та „неякісне” щеплення.

Третій міф

– мобільні телефони небезпечні в лікарнях. Досі невідомо ні одного смертельного випадку, пов'язаного з впливом мобільного телефону на лікарську апаратуру.

Проведенні дослідження у кількості 350 тестів у 75 лікарнях не знайшли прикладів впливу. Навпаки, лікарі, які використовують мобільні телефони, збільшили свої показники завдяки поліпшенню комунікативних можливостей [23].

На нашу думку, цей міф використовують у лікарнях, щоб застерегти пацієнтів користуватися мобільними телефонами в приміщеннях лікарні, аби вони не заважали лікарям та самі лікарі не відволікалися від роботи.

Міф четвертий

- для укралення зубів необхідно приймати кальцій. Вченими доведено, що кальцій у пігулках укріплює нігті, кістки, але ніяк не зуби. Для оздоровлення зубів необхідно намащувати зуби спеціальним препаратом, який у своєму складі містить кальцій.
- У цьому прикладі ми знову бачимо комерційний інтерес розповсюдження міфу, який маніпулює свідомістю мас. Частіше всього люди купують саме пігулки кальцію, а реклами вітамінів запевняють глядачів про кальцій, який укріпить їх зуби.

Міф п'ятий

- - в день необхідно випивати не менше ніж 8 стаканів води. Проведені експерименти довели, що немає ніякої медичної необхідності випивати таку кількість води. Мабуть, цей міф бере свій початок ще у 1945 році у рекомендаціях Національної ради дієтологів США споживати 8 стаканів рідини в день. Поступово рідина перетворилась у воду. А фрукти та овочі, які також містять рідину, взагалі перестали враховуватися [30].
- Цей міф має дуже велику популярність. Намагаючись схуднути, людина обов'язково „виписує” собі вживання великої кількості води. У важких випадках навіть заміняють їжу водою. Хоча як показали медики вода не є головним чинником в процесі втрати зайвої ваги.

Міф шостий

- – новітні ліки ефективніші у лікуванні ніж традиційні. Лікування – процес часто довготривалий та складний, який вимагає від лікаря та пацієнта великих розумових, фізичних та душевних зусиль. Ліки деколи вторинні у діалозі пацієнта та лікаря. Які б нові ліки не з'являлися на полицях аптек, не треба забувати, що для фармакологічних компаній це лише бізнес. Будь-які ліки повинні бути „пропущені” через розум лікаря.
- Керуючись цим міфом, людина купує тільки ті ліки, які рекламуються та мають відоме ім'я, забуваючи про старі відомі засоби лікування. Такі міфи можуть викликати самолікування, яке може спричинити небажані результати

Міф сьомий

- – якщо ти захворів, то необхідно обов'язково потрапити на прийом до академіка, професора чи кандидата наук. Звісно, ці звання надаються за відмінне знання свого предмету. Наявність дисертації також може говорити про вузьку спеціалізацію лікаря, а також про те, що його знання давно не перевірялися на практиці, бо він був зайнятий написання роботи [29].
- Приймавши цей міф на віру, люди віддають будь-які гроші аби потрапити на прийом до такого лікаря. Але необхідно пам'ятати, що деколи звичайний лікар може допомогти краще ніж „світило”.

Таким чином,

- ми оперуємо багатьма медичними міфами, які займають значну роль у нашому розумінні свого тіла та догляду за ним. Міф не лише існує в нашому суспільстві, але й активно маніпулює нашої свідомістю, змушуючи нас дотримуватися їх.
- Оскільки маніпулювання за допомогою медичних міфів задля своєї ефективності передбачає охоплення більшої кількості людей, то міфи в переважній більшості випадків поширюються в процесі масової комунікації, тобто за допомогою засобів масової інформації. Газети, журнали, теле- і радіопередачі, мережі Інтернет, реклама поповнюють наше міфологічне мислення.

Звернувши увагу на українську пресу, рекламу

- ми бачимо тенденцію, спрямовано на бажання вилікувати кожного, зробити його гарним з блискучим волосся, білосніжною посмішкою та міцними нігтями. Але тим самим, публікуючи цю інформацію, заради зовсім іншої мети, а саме - отримання прибутку, створюються міфи. Важливо зазначити, що з допомогою них людина намагається вижити в соціумі. Людина завжди знаходиться у стані, коли їй не вистачає інформації для прийняття рішення. Щоб не втратити цілісних уявлень про світ, в умовах дефіциту потрібної інформації, людина вимушена щось домислювати або брати на віру ту інформацію, яку їй надають ЗМІ. Завдяки цьому людина робить навколишній світ більш зрозумілим та передбачуваним. Світ стає більш затишним та безпечним.

Отже,

вплив засобів масової інформації на нашу свідомість є незаперечним, ми сприймаємо запропоновані нам міфи, навіть не завжди погоджуючись з ними. Кінцевою метою маніпуляції за допомогою засобів масової інформації є створення і підтримка певних міфів, завдяки яким виробники цієї інформації отримують прибуток.

Протидіяти маніпулюванню, що використовує міф дуже складно, тому що вони функціонують у сфері підсвідомого. Знешкодження міфу-маніпулятора потребує досконалого знання та обізнаності про феномен не лише серед науковці, а й пересічних громадян.